Bert Toussaint, historicus Rijkswaterstaat

Historicus Bert Toussaint: 'Leren van geschiedenis'.

Rijkswaterstaat (1798) bezit naast een rijk heden ook een rijk verleden en heeft sinds 1981 een eigen historicus. Drs. Bert Toussaint is sinds 2000 als zodanig in dienst, eerst bij de Directie Kennis van het Hoofdkantoor en sinds de ontmanteling daarvan bij de nieuwe Corporate Dienst (CD). Er zijn tal van redenen voor een gesprek bij die dienst in het kantoorgebouw Westraven te Utrecht.

"Sinds 1981 was Pieter de Wilde bezig met geschiedenis met in 1998 twee eeuwen RWS als bekroning van zijn loopbaan. Na zijn overlijden kwam ik, aangenomen door kennisdirecteur Luc Kohsiek, in 2000 in dienst met de opdracht 'ga door'. Het is een unieke functie van 1 fte. Onder Harry Prins als directeur-generaal werd het 'ga door, maar anders', ook na de vraag of er

na 1998 nog leven voor de geschiedschrijving was. De kennis moest meer worden benut en er moest ten behoeve van de organisatieontwikkelingen van worden geleerd", aldus Toussaint.

'Leren van geschiedenis'

Er is toen begonnen met het ontwikkelen van ideeën rond 'leren van geschiedenis'. Toussaint signaleert dat het resultaat van de historische studies vooral in boeken, rapporten en workshops wordt gepresenteerd. "Er zijn nu een stuk of tien boeken, gemiddeld een per jaar", vertelt de historicus. In 2001 bijvoorbeeld is ter gedachtenis aan De Wilde een vriendenbundel uitgegeven: 'Zoals ook zee zich terugtrekt en leegte achterlaat'. In 2007 ontwikkelde Toussaint een programma voor het 75-jarig bestaan van de Afsluitdijk en legde dat met succes voor aan de toenmalige directeur-generaal Bert Keijts en aan diens voorganger en destijds hoofdingenieur-directeur van IJsselmeergebied, Harry Prins. Een toppunt nadien was het aan prins Willem-Alexander aangeboden boek 'Verover mij dat land' van Willem van der Ham over Lely, waarmee ook het NOS-journaal werd gehaald. Een topvoorbeeld vindt de historicus de twee dikke pillen over Transport en mobiliteit (sinds 1800) van Gijs Mom en Ruud Filarski uit 2008, waar NRC Handelsblad mee werd gehaald. Met de Dienst Verkeer en Scheepvaart (DVS) kwam er een vervolg op dit project. Er werden workshops gehouden over die vergelijkende historie in zeven verschillende landen: zes Europese en de VS. Er resteren deelrapporten, verslagen, een eindrapport en een boekje. "Het gaat niet alleen over het spoor, de tram en de snelwegen, maar tevens is de coördinatie systematisch vergeleken in verschillende tijden en landen en met deskundigen van al die landen. Ook beleidsdeskundigen waren uitgenodigd. Er werden heel diepe debatten gevoerd over het historisch leermateriaal voor het beleid en de uitvoering van nu. Een afsluitende workshop houden we in de herfst als het nieuwe kabinet er zit", aldus Bert Toussaint (met voorkennis van de formatietijd?). Anno 2010 zijn een boekje over topmanagers bij RWS en een werk over de hrm-geschiedenis in de maak. Daarnaast zijn er regelmatig lezingen en cursussen, soms als onderdeel van grotere leergangen. ("Evenwichtig, maar kritisch over de eigen organisatie en de natte en droge waterstaat in brede zin.")

Selecteren en bewaren

Ook als 'half agentschap' (niet voor aanlegbudgetten) nog steeds overheidsdienst zijnde geldt voor Rijkswaterstaat de Archiefwet. Formeel na twintig jaar vindt overdracht plaats aan het Nationaal Archief en daarbij werden ook van de vroegere Algemene Dienst en Meetkundige Dienst (MD) inventarissen gemaakt die ook op de website daarvan staan. Contacten ter zake zijn primair bij de archiefdeskundigen van de Corporate Dienst en hun steunpunten in de andere diensten. "Af en toe word ik er wel bij gehaald om advies te geven over moeilijke kwesties, om de historische waarde te bepalen, dat gebeurt dus wel. Ook op het gebied van beeld en bibliotheken zoeken we elkaar op als er een vraag ligt", zo vervolgt Toussaint. Door de gepensioneerde MD'er Wisse van de Guchte werd Toussaint zo ook benaderd over een collectie RWS-luchtfoto's, bewaard bij de Topografische Dienst Emmen, waarmee met het opheffen daarvan eind 2009 wat moest gebeuren. Toussaint overlegde daarover met archiefdeskundigen en bekeek ze deels. "Een paar jaar geleden is er na de bouwfraude achterstallig archiefonderhoud ingelopen, gecoördineerd door Binnenlandse Zaken en daar is ook veel geld voor gefourneerd. In 2005 en 2006 is er veel gebeurd en ook collecties in Emmen zijn bekeken

Selecteren doet pijn

RWS-museum?

"Binnen de Communicatiecommissie van de VOR is het plan ontstaan een alomvattend RWS-museum op te richten. Museum is eigenlijk niet het goede woord, de bedoeling is een belevingswereld te creëren van het RWS-werk in verleden en heden. Er moet worden gedacht aan werkende modellen, maquettes, instrumenten, foto's, documenten, enzovoorts. RWS-wereld, zoals we het maar alvast zullen noemen, zal mede het centrum moeten worden van andere museale verzamelingen van RWS-werk, zoals het museum Nieuw Land te Lelystad (Zuiderzeewerken), het Nederlands Wegenbouwmuseum, enzovoort. Eerste stap zal moeten zijn het verzamelen van interessant materiaal op een centrale plaats ergens in een loods van een RWS-vestiging om te voorkomen dat het verloren gaat."

Bron: Dick Seip in: VOR-bericht 2010-2

Vliegschijf uit de collectie van De Hollandse Cirkel op Kanaalweg 4 te Delft, zonder centimeter ook aanwezig in het Maritiem en Jutters Museum op Texel....

door archiefdeskundigen. Er is materiaal opgenomen, maar die foto's zijn geen unica en niet van zodanig historisch belang om ze integraal te bewaren. De toets was negatief, ook vanwege financiële aspecten. Bovendien was de toegang van de collectie nog maar een 'boodschappenlijstje'. Maar we snappen wel dat het pijn doet als er een collectie in de verdrukking raakt en je moet selecteren. De documentatie van de techniek met stereoscopische verticale luchtopnamen, zoals door Schermerhorn ontwikkeld en waar de MD voor werd opgericht, is voldoende geborgd. Die MD was ook de archiefvormende dienst. Toen die werd opgeheven zijn er bestanddelen naar de Universiteit Utrecht gegaan, zoals de Waterstaatskaart. Toen de MD in 2003 verhuisde en AGI werd is alles bekeken", vertelt Toussaint. (Overigens zijn de foto's nu opgeslagen op een fruitkwekerij van ouders van een DID-medewerker in het Limburgse Spaubeek.)
Met interesse nam Bert Toussaint kennis van het vanuit Emmen onderbrengen van RWS-erfgoed als rivierkaart-drukkersstenen bij het Steendrukmuseum en de Kaartenkamer van de TU Delft, alsmede van de vervanging van de door de Bouwkundebrand beschadigde gedrukte rivierkaarten daar door Emmense exemplaren (Geo-Info 2009-12 en 2010-3).

NAP en De Hollandse Cirkel

"Met het NAP-monument in de Stopera ben ik bekend, al ben ik er nog nooit geweest, maar ik heb er materiaal van gezien. Als verantwoordelijke voor het NAP participeert de DID als opvolger van de MD daarin en ik heb ook contact met oud-NAP-hoofd Wim van Beusekom van die stichting. Die NAP-publiekscommunicatie is beter op zijn plaats bij het DG Water of bij de DID dan bij de CD. Ik schreef wel het venster over het NAP in de watercanon", aldus Toussaint. In tegenstelling tot de stichting NAP was de stichting De Hollandse Cirkel nog niet bekend bij de RWS-historicus, maar hij sluit spontaan aan bij het vooral instrumentele interessegebied. Toussaint: "Weet men wel van landmeetinstrumenten van de RIJP bij nu het IJsselmeergebied, nog steeds aan het Zuiderwagenplein in Lelystad? Ik kan me ook voor RIZA en DVS discussie voorstellen over hun meetinstrumenten. Ik kreeg een e-mailtje van DVS vanwege verhuizen en opruimen en ga daar in Delft in de kelder kijken. Een onderkomen is misschien het educatieve Watermuseum in Arnhem, meer voor de hand liggend dan het wetenschappelijke Boerhaave in Leiden. De vraag 'wat doen we met instrumenten?' speelt zeker, het is ook een stukje erfgoed". Even nieuw als De Hollandse Cirkel is voor de RWS-historicus het prille plan vanuit de Vereniging Oud-personeel Rijkswaterstaat (VOR) voor een eventueel eigen museum. "Ik ben benieuwd en laat men vooral samenwerken met het LEF Future Centre hier in Westraven. Dat was daar mede voor bedoeld, er is geld in gestoken, maar wordt er helaas weinig voor gebruikt."

Oude instrumenten ook erfgoed

Schets, recent geselecteerd voor de upgrading van het NAP-monument in de Stopera, uit: Nationaal Archief, toegang 2.16.91 (MD van de RWS), inv. nr. 122 (Boekje met schetsen en beschrijvingen van hoofdmerken op het traject Nijmegen-Maastricht, 1877). Het merk bevindt zich linksonder.

Slot

Natuurlijk kan aantippen van Metzes nieuwe Balansboek 'Veranderend getij' niet missen. Toussaint: "Het boek is hier bij de afdeling net aan de medewerkers uitgedeeld. Er is heel wat over te doen geweest. Er zijn twee stukken van mij in gebruikt en dat wordt ook netjes genoemd. Het project was een experiment in openheid. Ieder vindt maar wat hij ervan vindt".
Enthousiast is Toussaint over de historische top aan Twitterberichten in de gladde winter met dank aan en lof over RWS. "Het kraakte en piepte wel, maar men heeft het redelijk goed gedaan. Dat werd gewaardeerd door de burger en de Tweede Kamer en dat was anders bij ProRail. De burger is bereid om complimenten uit te delen als hij maar ziet dat er iets gebeurt", aldus de historicus.

Adri den Boer, redacteur

Lege kist te koop

In Reeuwijk was dit voorjaar met beschermde afbeeldingen (nou ja…) op *www.marktplaats.nl* te koop: een lége kist t.e.a.b. De beschrijving was als volgt:
'Zwaar en degelijk uitgevoerde eikenhouten antieke kist, versterkt met koperen hoekbeslag, met zwaar koperen handgreep en koperen plaatje in de deksel met daarop nummer 56 ingeslagen, daarnaast een soort ingelijste uitgebreide handleiding van G. de Koningh te ARNHEM - Fabriek voor GEODETISCHE INSTRUMENTEN voor Waterpasinstrument No. 3511
In de kist zelf nog een glazen flesje met rode vloeistof in een metalen kokertje met schroefdop (links) en een heel zwaar messing onderdeel met schroefdraad???
Op de buitenzijde van de kist nog opgeplakte en overgeplakte labels van o.a. ministerie van Verkeer en Waterstaat / Meetkundige Dienst van de Rijkswaterstaat Kanaalweg 3b Delft.'

Dat laatste label moet gezien het adres - nu een grasvlakte - uit de periode 1956-2003 zijn. In de databank op de webstek van de stichting De Hollandse Cirkel komt instrument 3511 zelf niet voor. Wel een waterpasinstrument van De Koningh met nummer 3506 van de gemeente Hilversum, gedateerd op circa 1946.